

MAMLAKATIMIZ TIJORAT BANKLARI FAOLIYATIDA AKTIVLAR SIFATINI OSHIRISH YO‘LLARI

JASUR NASHVANOV MAMAT O‘G‘LI

AT Xalq banki Tahlil boshqarmasi bosh mutaxassisi

ANNOTATSIYA: *Mamlakatimiz tijorat banklarining faoliyatida aktivlar sifatini oshirish, bank tizimining barqarorligi va iqtisodiy o‘rishga erishish uchun juda muhimdir. Ushbu maqolada tijorat banklarining aktivlar sifatini yaxshilashning samarali yo‘llari, shu jumladan kredit portfeli diversifikatsiyasi, risklarni boshqarish strategiyalari, zamonaviy texnologiyalarni joriy etish va moliyaviy monitoring tizimlarining rivojlanishi haqida gapiriladi. Shuningdek, banklar uchun innovatsion yondashuvlar, masalan, sun'iy intellekt va big data texnologiyalari, kredit risklarini oldini olishda muhim rol o‘ynaydi. Aktivlar sifatini oshirish, nafaqat banklarning o‘z faoliyatini mustahkamlashga, balki mamlakat iqtisodiyotining barqaror rivojlanishiga ham ijobiy ta'sir ko‘rsatadi.*

Kalit so‘zlar: *tijorat banklari, aktivlar sifatini oshirish, kredit portfeli, risklarni boshqarish, zamonaviy texnologiyalar, moliyaviy monitoring, sun'iy intellekt, big data, iqtisodiy barqarorlik.*

KIRISH

Tijorat banklari mamlakat iqtisodiyotining asosiy tarkibiy qismlaridan biridir va ularning faoliyati iqtisodiy barqarorlik va o‘rishga bevosita ta'sir ko‘rsatadi. Banklar o‘z aktivlarini samarali boshqarish orqali nafaqat o‘z daromadlarini oshirish, balki iqtisodiy muammolarni hal qilishda ham muhim rol o‘ynaydi. Bugungi kunda tijorat banklari faoliyatida aktivlarning sifatini oshirish masalasi eng dolzarb masalalardan biriga aylangan. Aktivlar sifatining pastligi

banklar uchun yuqori kredit risklari va qarzdorlik darajasining oshishiga olib kelishi mumkin, bu esa banklarning moliyaviy barqarorligini xavf ostiga qo'yadi.

Mamlakatimiz tijorat banklari, ayniqsa, so'nggi yillarda iqtisodiy o'zgarishlar va moliyaviy inqirozlar sharoitida aktivlar sifatini yaxshilashga qaratilgan turli strategiyalarni joriy qilishga harakat qilmoqdalar. Bunda, zamonaviy texnologiyalar, risklarni boshqarish tizimlari, kredit portfeli diversifikatsiyasi va moliyaviy monitoring tizimlarining rivojlanishi kabi omillar muhim o'rin tutadi. Ushbu maqolada tijorat banklarining aktivlar sifatini oshirish yo'llari, shu jumladan, mavjud muammolarni hal qilish va tizimni yanada mustahkamlash uchun qanday kreativ yondashuvlar qo'llanilishi mumkinligi haqida so'z boradi.

Banklar faoliyatida aktivlar sifatini oshirishga doir samarali choralar nafaqat banklarning moliyaviy holatini yaxshilaydi, balki mamlakat iqtisodiyotining mustahkamlanishiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Shuning uchun, bu masala bugungi kunda barcha iqtisodchilar va bank mutaxassislari tomonidan jiddiy o'rganilmoqda.

ASOSIY QISM

Tijorat banklarining aktivlar sifatini oshirishda sun'iy intellekt (AI) va boshqa texnologik yondashuvlarni aralashtirmasdan, ularning o'ziga xos va to'g'ri qo'llanishi muhimdir. Banklar faoliyatini samarali boshqarish uchun zamonaviy texnologiyalarga tayanish zarur. Asosiy e'tibor kredit portfeli va risklarni boshqarish metodologiyalariga qaratilishi kerak.

Bir kreativ yondashuv sifatida, tijorat banklari kredit portfeli diversifikatsiyasiga e'tibor qaratishi mumkin. Kreditlarni turli sohalar va mintaqalarga taqsimlash orqali banklar xavflarni minimallashtirishlari mumkin. Misol uchun, yuqori riskli sektorlar yoki mintaqalarga qarz berishning oldini olish, barqaror va kam riskli loyihalarga e'tibor qaratish bankning aktivlar sifatini

oshirishga yordam beradi. Bu jarayon bankni moliyaviy barqarorlikka olib keladi, shuningdek, jamiyatda ijobiy iqtisodiy o'sishning oldini olishga yordam beradi.

Yana bir kreativ usul – banklar mijozlarining moliyaviy holatini tahlil qilishda individual yondashuvni qo'llashdir. Kredit so'rovlarini ko'rib chiqish jarayonida, banklar mijozlarning joriy moliyaviy holatini va qarzlarni to'lash imkoniyatlarini o'rganishlari zarur. Shu tariqa, faqat kredit tarixiga emas, balki mijozning hozirgi moliyaviy holatiga asoslangan qarorlar qabul qilinadi. Bu yondashuv banklar uchun ham, mijozlar uchun ham foydali bo'lib, kredit olish imkoniyatlarini yanada adolatli taqsimlashga yordam beradi.

Moliyaviy maslahatlar va mijozlar bilan aloqalarni kuchaytirish ham banklarning aktivlar sifatini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Banklar o'z mijozlariga kredit olishdan oldin moliyaviy maslahatlar berishlari mumkin. Bu esa kreditlarni to'lash imkoniyatlarini yaxshilashga va banklarning aktivlarini sog'lomlashtirishga yordam beradi. Kredit olishdan oldin mijozlarning moliyaviy savodxonligini oshirish, ularni qarzlarni to'lashni osonlashtiradi va kreditlarning qaytarilishini yaxshilaydi.

Shuningdek, banklar uchun yanada mustahkam monitoring tizimlari joriy etish zarur. Bu tizimlar kreditlarni muntazam ravishda nazorat qilish, ularning to'lanish holatini tahlil qilish va erta ogohlantirishlarni amalga oshirishga yordam beradi. Aktivlar sifatini oshirishda monitoring tizimlarining roli katta. Banklar bu tizimlarni yordamida yuqori riskli kreditlarni vaqtida aniqlashlari va zarur choralar ko'rishlari mumkin.

Bunday yondashuvlar banklar faoliyatini yanada samarali, xavfsiz va barqaror qilishga yordam beradi, shuningdek, muammoli kreditlarni kamaytiradi va ularning moliyaviy holatini mustahkamlaydi. Shuningdek, banklar uchun yangi biznes modelini yaratish, mijozlar bilan hamkorlikda kreditlarni qaytarish va to'lovlar bo'yicha kelishuvlar tuzish orqali muammoli kreditlarni kamaytirish mumkin.

Tijorat banklarining aktivlar sifatini oshirish uchun bir qancha amaliy misollarni keltirish mumkin.

Birinchi misol sifatida, banklar kredit portfelini diversifikatsiya qilish orqali aktivlar sifatini oshirishga erishishi mumkin. Misol uchun, ba'zi banklar faqatgina jismoniy shaxslar uchun kreditlar berishdan ko'ra, biznes sektori, kichik va o'rta bizneslar uchun kreditlar ajratishni boshladilar. Bu orqali banklar turli sektorlarda faoliyat yuritib, risklarni kamaytiradilar va aktivlar sifatini yaxshilaydilar. Xususan, bir bank moliya bo'yicha yuqori riskli sektorlarga kreditlar berishdan ko'ra, ekologik va barqaror rivojlanishga yo'naltirilgan loyihalarga mablag' ajratishni maqsad qilgan edi. Natijada, bu bankning aktivlari yanada barqaror va xavfsiz bo'ldi.

Ikkinchi misol sifatida, banklarning mijozlar bilan aloqalarini mustahkamlash va ular bilan bevosita ishlashni ko'rsatish mumkin. Bir bank o'z mijozlariga kredit olishdan oldin, ular bilan individual moliyaviy maslahatlar o'tkazish dasturini joriy qildi.

Bank, mijozlarning moliyaviy holatini to'liq tahlil qilib, ularga o'z kreditlari haqida batafsil maslahatlar berishni boshladi. Bu yondashuv mijozlarga kreditlarni to'lash imkoniyatlarini yaxshilashga yordam berdi, natijada bankning muammoli kreditlari kamaydi.

Yana bir amaliy misol, banklar o'z moliyaviy monitoring tizimlarini samarali ishlatish orqali muammoli kreditlarni kamaytirishga erishdilar. Bir bank, kreditlarni to'lash muddatlari va holatini doimiy ravishda kuzatib, yuqori riskli qarzlarni erta aniqlash uchun avtomatik tizimlar joriy qildi. Bu tizimlar orqali bank kreditlarini to'lashda kechikkan yoki muammoli bo'lgan mijozlarga erta ogohlantirishlar yuborish imkoniyatiga ega bo'ldi. Shu tarzda, bank o'zining aktivlar sifatini oshirib, muammoli kreditlar miqdorini sezilarli darajada kamaytirdi.

Shuningdek, ba'zi banklar yangi texnologiyalar yordamida kredit so'rovlarini tez va aniq tahlil qilishni o'zlashtirdilar. Bir bank, o'z kredit so'rovlarini raqamli platformalar orqali onlayn tarzda qabul qilishni boshladi. Mijozlar o'z kredit tarixlarini va moliyaviy holatini platformada to'ldirib, bank tizimi avtomatik ravishda bu ma'lumotlarni tahlil qilib, qaror qabul qilish jarayonini tezlashtirdi. Bu jarayon bank uchun ham, mijozlar uchun ham foydali bo'lib, kredit olishning aniq va shaffof jarayonini ta'minladi.

Bu kabi amaliy misollar banklarning aktivlar sifatini oshirishga va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashga yordam beradi. Har bir bank o'zining ehtiyojlari va moliyaviy holatiga qarab turli yondashuvlar qo'llashi mumkin, ammo umumiy maqsad – aktivlarni samarali boshqarish va muammoli kreditlar sonini kamaytirishdir.

XULOSA

Tijorat banklarining aktivlar sifatini oshirish – bu nafaqat banklarning moliyaviy barqarorligini ta'minlash, balki iqtisodiy tizimning umumiy salohiyatini oshirish uchun ham muhimdir. Banklar o'z faoliyatlarini samarali boshqarish uchun turli innovatsion yondashuvlarni joriy etishlari zarur. Kredit portfelini diversifikatsiya qilish, mijozlar bilan individual ishlash, moliyaviy monitoring tizimlarini takomillashtirish, shuningdek, yangi texnologiyalardan foydalanish kabi amaliy misollar banklar faoliyatini samarali boshqarish va aktivlar sifatini oshirishda muhim o'rin tutadi.

Tijorat banklari o'z mijozlari bilan mustahkam aloqalar o'rnatib, kreditlar bo'yicha yangi yondashuvlarni qo'llab, nafaqat moliyaviy barqarorlikni ta'minlaydi, balki jamiyatda ijobiy iqtisodiy o'sishga ham hissa qo'shadi. Shuningdek, yangi texnologiyalardan, masalan, raqamli platformalar va avtomatik tahlil tizimlaridan foydalanish, kreditlar sifatini yaxshilash va muammoli kreditlar sonini kamaytirish imkonini beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. A. Sh. Tursunov, "Bank faoliyatining iqtisodiy asoslari", Tashkent, 2020.
2. O. R. Jumaev, "Tijorat banklari va kredit tizimi", Tashkent, 2019.
3. M. X. Rasulov, "Moliyaviy barqarorlik va bank tizimi", Tashkent, 2018.
4. Sh. A. Karimov, "Banklar va kredit siyosati", Tashkent, 2021.